

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій
Кафедра податків та фіскальної політики

БИЧКІВСЬКИЙ Дмитро Олександрович

**Оптимізація митних формальностей в контексті
використання технічних засобів контролю /
Optimization of Customs Formalities in the Context
of Use of Technical Means of Control**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма - Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФМСзм-21
Д. О. Бичківський

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, І. А. Гуцул

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **А. І. Луцик**

ТЕРНОПІЛЬ - 2021

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи митних формальностей та митного контролю з використанням технічних засобів	6
1.1. Сутність, принципи та інституційне забезпечення митного контролю	6
1.2. Організація процедур здійснення митного контролю	16
1.3. Технічні засоби, як складова науково-технічного забезпечення контрольної діяльності митних органів	24
Висновки до розділу 1	32
Розділ 2. Прагматизм митних формальностей в контексті використання технічних засобів контролю	34
2.1. Аналітика використання технічних засобів митного контролю у морських пунктах пропуску	34
2.2. Практичні аспекти використання технічних засобів митного контролю в захисті економічних інтересів України	45
2.3. Моніторинг ризикоорієнтованих засобів здійснення митного контролю	51
Висновки до розділу 2	57
Розділ 3. Вектори підвищення ефективності митного контролю внаслідок застосування технічних засобів	59
3.1. Напрями підвищення ефективності застосування технічних засобів під час здійснення митного контролю	59
3.2. Перспективи розвитку митного контролю в Україні	65
Висновки до розділу 3	77
Висновки	78
Список використаної літератури	83
Додаток	90

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасні соціальні, економічні та політичні зміни, що відбуваються в державі, знаходять своє відображення в діяльності органів державної влади, у тому числі митної; впливати на його реформування та модернізацію. Вступ України до СОТ сприяло створенню позитивних передумов для соціально-економічного статусу, лібералізації міжнародної торгівлі, виробленню негайних торговельних і митних обмежень та справедливої торговельної політики. У цьому аспекті використання повноважень важливим є вивчення митних завдань та принципів у контексті оптимізації митних процедур, зокрема для ефективного технічного контролю.

У сучасних умовах у загальній системі охорони державного кордону України роль митної служби. Розширення політичних, економічних, культурних, науково-технічних зв'язків України, розвиток міжнародного туризму, встановлення прямих контактів компаній і громадян із іноземними партнерами, створення спільних підприємств, налагодження транскордонних зв'язків та транскордонної торгівлі. Україна іноземних та українських громадян, транспортні засоби, вантажі. Відомо, що для здійснення митного контролю технічними засобами.

Питання використання науково-технічних засобів у різних сферах життя розглядали П.П. Артеменко, Р.С. Белкін, В.В. Бірюков, Д.Д. Бегов, О.Г. Волеводз, В.І. Гончаренко, Г. Гросс, Л.І. Громовенко, В.І. Декшне, О.Ф. Долженков, П.А. Єрмаков, Ю.Ф. Жариков, І.О. Ієрусалимов, І.П. Козаченко, А.Т. Комзюк, Є.Д. Лук'янчиков, С.С. Овчинський, Ю.Ю. Орлов, В.Л. Ортинський, Ю.О. Пілюков, О.О. Пунда, М.В. Салтевський, Е.Ф. Толмачев, І.Р. Шинкаренко та багато інших учених. Проте, на сьогодні не досить дослідженим залишається питання забезпечення науково-технічними засобами митних органів, що зумовлює суттєві проблеми при здійсненні працівниками митних органів своїх прямих обов'язків, що в свою чергу, підриває авторитет всієї митної системи.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-організаційних та прагматичних аспектів здійснення митних формальностей та митного контролю з використанням технічних засобів, а також систематизація вектори підвищення ефективності митного контролю внаслідок застосування технічних засобів органами Держмитслужби.

Для досягнення мети дослідження було запропоновано та розв'язано наступні теоретичні, методичні та практичні завдання:

- Висвітлити сутність, принципи та інституційне забезпечення митного контролю;
- Охарактеризувати процедури здійснення митного контролю;
- Дослідити технічні засоби, як складову науково-технічного забезпечення контрольної діяльності митних органів;
- Провести наліз використання технічних засобів митного контролю у морських пунктах пропуску;
- Дослідити практичні аспекти використання технічних засобів митного контролю у захисті економічних інтересів України;
- Здійснити моніторинг ризикоорієнтованих засобів здійснення митного контролю;
- Сформулювати напрями підвищення ефективності застосування технічних засобів під час здійснення митного контролю;
- Окреслити перспективи розвитку митного контролю в Україні.

Об'єктом дослідження є теоретико-правові та організаційні аспекти митного контролю.

Предметом дослідження є практика використання технічних засобів в контрольній роботі митних органів.

У дослідженні використано методологічні та теоретичні підходи, загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання у сфері державного управління, а саме: діалектичний метод (при дослідженні розвитку технології митного контролю з використанням ТЗМК); системний і порівняльний аналіз (при оцінці наукових розробок і пропозицій провідних вітчизняних та

зарубіжних вчених); історичний метод (у процесі вивчення еволюції впливу застосування ТЗМК на рівень безпеки держави); абстрактно-логічний (на підтримку теоретичних узагальнень, авторських визначень і формулювання висновків).

Інформаційною основою кваліфікаційної роботи стали статистичні дані Держмитслужби, Державної прикордонної служби України, офіційні звіти та аналітичні публікації провідних міжнародних економічних організацій.

Самостійні розробки і пропозиції автора полягають у дослідженні та науковому збагаченні теорії і практики функціонування митних інституцій в сфері оптимізації митних формальностей.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути використані в практичній діяльності фіскальних органів з метою підвищення ефективності процедур митного контролю та митного оформлення з використанням технічних засобів контролю.

Апробація результатів дослідження. Основні результати та висновки, отримані під час дослідження, апробовані на всеукраїнських науково-практичних студентських конференціях, проведених кафедрою податків та фіскальної політики у 2020 та 2021 роках. За темою кваліфікаційної роботи опубліковано 2 праці у збірниках тез доповідей.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається з вступу, основної частини, висновків, переліку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи становить 89 сторінок комп'ютерного тексту. У роботі наведено 9 рисунків та 4 таблиці. Список використаних джерел налічує 73 найменування.

РОЗДІЛ I.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ТА МИТНОГО КОНТРОЛЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Сутність, принципи та інституційне забезпечення митного контролю.

Сутність митного контролю в певній мірі виражається й через найменування цього роду діяльності. Тобто мова йде про контроль, у даному випадку – з боку митних органів. Останні є державними органами, а отже, йдеться про контроль з боку держави. Його ще можна назвати державним контролем. Адже, створюючи сильну і дієздатну державу, не можна забувати про її головну мету: постійний захист інтересів і прав людини. Для цього необхідно сформувати відповідний механізм державної влади, який би створював умови реалізації, засоби захисту цих прав і сприяв подальшому їх здійсненню. Одним із гарантів такого служіння інтересам людини в сфері управління може бути контроль[18, с.227].. Відповідно митний контроль є нічим іншим, як різновидом державного контролю, найбільш оперативним засобом забезпечення законності в діяльності митних органів та напрямом діяльності, що забезпечує функціонування митної системи[41, с.10]. Таким чином, митний контроль є водночас гарантією та засобом захисту інтересів прав людини в сфері регулювання митно-правових відносин.

Об'єктами митного контролю є державні інтереси, дотримання яких фізичними особами та учасниками зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) відбувається за допомогою положень, які регулюють рух товарів і транспортних засобів через митний кордон, а також здійснення контролю за здійсненням митні органи.

Здійснюючи митний контроль, митні органи здійснюють комплекс заходів щодо забезпечення дотримання вимог чинного законодавства з питань митної справи. Це призвело до появи різних за механізмом здійснення та характеру форм митного контролю.(Додаток 1)

Митні органи, здійснюючи митний контроль, зазвичай використовують ті форми, які є достатніми для гарантування дотримання чинного законодавства.

Процедури митного контролю здійснюються українськими митними органами, які підлягають митному контролю. До них належать митні органи, їх митні структурні підрозділи та митні пости, спеціалізовані митні органи. Ці суб'єкти митного контролю здійснюють його двома основними способами: документальний контроль і фактичний (фізичний) контроль.

Документальний контроль передбачає встановлення характеру та достовірності операції відповідно до первинної документації, а також інших обов'язкових зовнішньоекономічних документів. На відміну від документального контролю, реальний (фізичний) контроль полягає у встановленні реального стану об'єкта шляхом зважування, вимірювання та лабораторного аналізу. До об'єктів фактичного (фізичного) контролю належать: товари, предмети та транспортні засоби, які перебувають або можуть перебувати на складах під митним контролем.

Митний кодекс передбачає проведення митного контролю в основних формах що визначені статтею 336 МКУ (Додаток 2).

Документальний контроль – являється основною і найбільш розповсюдженою формою митного контролю при якому здійснюється перевірка документів і відомостей. Під час документального контролю встановлюється наявність документів, які потрібні при здійсненні митного контролю товарів згідно з найменуваннями товарів та заявленим режимом, перевіряється достовірність заповнення вантажних транспортних документів, інформація, зазначена в них, відповідає відомостям, що містяться у зовнішньоекономічному договорі (контракті) та інших документах, що подаються для митного контролю та митного оформлення, перевіряється інформація та документи,

що стосуються платіжних документів, сертифікатів про походження товарів, нетарифних заходів регулювання та інші документи.

Митні органи мають право усно допитувати всіх осіб, у тому числі посадових осіб підприємств, декларантів та перевізників, які переміщують

товари та транспортні засоби через митний кордон України або перетинають його безпосередньо в пунктах пропуску на митному кордоні України. Усі результати цього опитування готуються за відповідним протоколом.

Перевірка транспортних засобів та облік товарів під митним контролем – це здійснення дій щодо встановлення відповідності документації на ці товари вимогам, встановленим митним законодавством. Така форма митного контролю використовується, оскільки митні органи зобов'язані вести статистичний облік товарів і транспортних засобів, які перетинають митний кордон.

Митний контроль реалізується шляхом проведення документальних виїзних (позапланових або планових) та документальних невиїзних перевірок.

Крім документального контролю митні органи України здійснюють фактичний контроль. Формами фактичного контролю являється особистий огляд громадян.

Митний огляд і повторний огляд товарів і транспортних засобів здійснюється шляхом розкриття вантажних приміщень, транспортних засобів, тари та тари. Під час митного огляду встановлюються найменування та якість товарів, визначається їх кількість. Митний огляд також використовує виявлення прихованого переміщення товарів. За результатами митного огляду (повторного огляду) складається акт перевірки у двох примірниках.

Ця форма митного контролю здійснюється з метою:

- ❖ перевірка фактичної кількості ввезених товарів, транспортних засобів комерційного призначення, зазначених у митній декларації;

- ❖ – перевірка законності ввезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митну територію України, дотримання порядку їх ввезення, а також правильності розрахунку та повноти сплати митних платежів;

- ❖ – перевірка дотримання правил поведінки, встановлених УСІ та іншими законами України, контроль за дотриманням яких покладено на митні органи.

Ще однією важливою формою митного контролю являється особистий огляд. Він здійснюється якщо є достатні підстави вважати, що громадянин, що перетинає митний кордон України або знаходиться в зоні митного контролю чи

в транзитній зоні міжнародного аеропорту, приховує контрабандні предмети чи товари, які є безпосереднім об'єктом порушення митних правил або ввезення яких в Україну, вивезення в Україну чи транзит через Україну заборонено, при наявності письмової постанови керівника митного органу або особи, яка його заміщує.

Процес здійснення митного контролю базується на основних засадах, які регламентовані статтю 318 Митного кодексу України до яких відносять наступні:

- ❖ митний контроль передбачає виконання мінімум митних формальностей, необхідних для додержання законодавства України з питань державної митної справи;
- ❖ визначеність процедури здійснення митного контролю товарів, транспортних у пунктах пропуску через державний кордон України. Порядок здійснення митного контролю в наведеному випадку визначається типовими технологічними схемами митного контролю ;
- ❖ задля оптимізації діяльності зі здійснення митного контролю передбачається можливість взаємодії їх професійними об'єднаннями;
- ❖ з метою формування та реалізації державної податкової та митної політики, державної політики в сфері захисту державного кордону, державної політики в сфері транспорту уповноваженими на те органами в порядку, визначеному законодавством України [48].

Аналіз наведених положень вказує, що законодавець не в повній мірі визначив основні засади здійснення митного контролю митними органами. І мало того, окремі правила митного контролю віднесені до загальних принципів здійснення митного контролю, не є такими або ж є роз'яснення інших принципів, прямо не зазначених у відповідній нормі Митного кодексу України.

Т. Корнева відмічає, що в основі митного контролю лежать як загальні принципи державного контролю, – законність, демократизм, субординація в службових відносинах, систематичність, професіоналізм, гласність і прозорість, – так і принципи, які притаманні саме митному контролю. При

цьому, дослідивши зміст принципів митного контролю, вона пропонує віднести до основних принципів. Адже, створюючи сильну і дієздатну державу, не можна забувати її головну мету: постійний захист інтересів і прав людини. Для цього необхідно сформувати відповідний механізм державної влади.

А. Мазур вказує, що систему принципів митного контролю становлять загальні, притаманні державному контролю як такому, а також специфічні принципи, як-то: вибірковість, професіоналізм працівників митних органів, взаємодія й інформаційне забезпечення, економія митних процедур. Особливу увагу вчений приділяє вибірковості митного контролю як принципу здійснення посадовою особою митного органу контрольної функції не лише на підставі суб'єктивних, оціночних критеріїв, а й з урахуванням даних спеціальної митної статистики, повідомлень правоохоронних органів, аналізу оперативної обстановки тощо [43, с.6].

Все вище зазначене дозволяє дійти висновку про необхідність виділення двох груп принципів митного контролю:

- ❖ загальних, що притаманні всім сферам державного управління;
- ❖ спеціальних, що характерних виключно для здійснення митного контролю.

Причому слід враховувати той факт, що на формування принципів митного контролю мають відповідні умови політичного, економічного, правового, наукового, соціального й історичного характеру, що формуються в державі [37, с.7-8].

До першої групи принципів митного контролю можна віднести верховенство права, законність, гласність, об'єктивність, оптимальність, системність, наукову обґрунтованість, а до другої – самостійність у виборі існуючих методик здійснення митного контролю, персональну відповідальність за прийняті рішення, економічність, вибірковість митного контролю, однозначність і чіткість вироблених процедур здійснення митного контролю,

налагодження співробітництва з іншими державними та міжнародними органами, а також із громадськими об'єднаннями.

Інституційне забезпечення митного контролю відображене у Митному кодексі України, міжнародно-правових актах, які були укладені Україною у письмовій формі з іноземними державами або іншими суб'єктами міжнародного права із питань, що мають пряме або дотичне значення до процедури здійснення митного контролю в Україні, законодавчих і нормативно-правових актах, а також наказах Державної фіскальної служби України, які передбачають організацію митного контролю у вигляді технологічних схем, порядків положень і правил, які визначають правову основу та послідовність дій посадових осіб митних органів [34].

Рис. 1.3. Принципи митного контролю [17].

Отже, митний контроль є одним із найважливіших завдань, що покладені на митні органи України. Це вид державного контролю, який здійснюється на етапі переміщення товарів через митний кордон, відповідних митних процедур щодо об'єктів контролю та їх здійснення на митній території держави, що має функції фінансового контролю. в адміністрації. митних платежів.

1.2. Організація процедур здійснення митного контролю

Організація митного контролю регламентується 47 главою Митного кодексу України в якій зазначається, що здійснення митного контролю проводиться безпосередньо посадовими особами митних органів [48]. У цій же главі зазначені загальні принципи здійснення митного контролю, вибірковість і тривалість перебування під митним контролем, документи і відомості, необхідні для здійснення митного контролю. Проте норми Митного кодексу України не дають повного уявлення про особливості організації митного контролю посадовими особами митних органів. Але за межами Митного кодексу України знаходиться значна кількість регламентацій цих питань.

Організація митного контролю — це комплекс заходів, управлінської та виконавчо-розпорядчої діяльності організаційно-правового характеру, призначених для створення необхідних і достатніх умов для здійснення митними органами контрольних функцій у межах та обсягах, передбачених законодавством. Українська в митних та міжнародних справах. договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Цей комплекс включає створення митної інфраструктури, що дозволяє здійснювати митний контроль та оформлення як у місцях їх здійснення, так і в інших місцях, де перебувають товари та транспортні засоби, що підлягають митному контролю або здійснюють діяльність, контрольовану митними органами. [46].

Основними завданнями та напрямками митного контролю є:

- аналіз існуючих форм і передових методів митного контролю та їх застосування та заходів щодо підвищення їх ефективності;
- підготовка проектів законів і нормативно-правових актів з питань організації та розвитку митної інфраструктури;
- впровадження технологій митного контролю та митного оформлення;
- розробка та впровадження нових систем захисту результатів митного оформлення;
- організація взаємодії митних органів (підрозділів) з прикордонними, санітарними, фітосанітарними, радіологічними, ветеринарними, екологічними службами контролю, іншими контрольними службами та правоохоронними органами під час здійснення митного контролю;
- удосконалення видів особистої митної безпеки, шляхів її здійснення.

Митний контроль виконує такі функції:

- реалізація митного законодавства;
- створення умов для забезпечення національної та економічної безпеки України;
- попереджує проникненню на територію України неякісних товарів, екологічно небезпечних речовин, вірусів чи культур;
- справляння мита, податків та інших митних платежів;
- контроль за здійсненням законного переміщенням валюти;
- співпраця з митними та контролюючими органами інших держав;
- підвищення ефективності і вдосконалення митного законодавства України [44].

Митний контроль закінчується:

- При ввезенні на митну територію України: після завершення митного оформлення товарів транспортні засоби комерційного призначення, які перетинають митний кордон України, за винятком митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього митного режиму;

- При вивезенні за межі митної території України: після митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та перетину митного кордону України, крім митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього режиму митниці [5].

1.3. Технічні засоби, як складова науково-технічного забезпечення контрольної діяльності митних органів

Ефективність роботи митних органів залежить від досить великої кількості факторів, які тим чи іншим чином впливають на посадових та службових осіб митного органу. Суттєву роль у цьому процесі відіграє технічне забезпечення, яке безпосередньо пов'язане із роботою митного органу, що виражається у здійсненні різного роду фіксуванні посадовими особами митних органів своїх дій технічними засобами, забезпеченні необхідною технікою, засобами виявлення заборонених товарів, що переміщуються через митний кордон України та іншими спеціальними засобами, необхідними для здійсненні своєї діяльності.

На сьогодні, митні органи зустрілися із такими проблемами науково-технічного забезпечення, як відсутність спеціальної техніки, необхідної для виконання завдань щодо припинення та запобігання правопорушенням, відсутність належних засобів зв'язку між службовцями та працівниками митних органів, відсутність засобів оргтехніки, а саме комп'ютерів, принтерів та ін. або її застарілість, недостатня кількість службових приміщень, транспорту, спеціальних засобів припинення правопорушень, неналежне технічне оснащення робочих місць тощо.

Мета статті полягає у наданні характеристики науково-технічному забезпеченню діяльності митних органів. Виходячи із поставленої мети, у статті необхідно вирішити наступні основні завдання: уточнити поняття «науково-технічне забезпечення», «технічне забезпечення», визначити його основні

складові та запропонувати шляхи удосконалення науково-технічного забезпечення діяльності митних органів.

Актуальність дослідження у сфері науково-технічного забезпечення, на нашу думку, полягає у тому, що належним чином забезпечення митних органів науково-технічними засобами суттєво вплине на функціонування митних органів, забезпечить стабільність у їх роботі, сприятиме кращій та ефективнішій боротьбі з митними правопорушеннями та злочинами, здійсненні митними органами превентивної діяльності тощо.

Переходячи до безпосереднього розгляду науково-технічного забезпечення діяльності митного органу вважаємо за необхідне розглянути позиції науковців з цього питання. О.О. Пунда, здійснюючи розгляд науково-технічних засобів у діяльності правоохоронних органів, під такими засобами розуміє сукупність приладів, пристроїв, апаратури, інструментів та матеріалів, що застосовуються відповідно до закону спеціально уповноваженими особами для досягнення науково обґрунтованого результату, який сприяв би захисту прав і законних інтересів учасників кримінального процесу, повному та швидкому розкриттю злочинів і викриттю осіб, винних у їхньому скоєнні [1, с. 8]. І.О. Ієрусалимов, досліджуючи особливості застосування науково-технічних досягнень для комплексного вирішення організаційних, тактичних та правових проблем, які виникають під час розслідування злочинів, доводить необхідність використання науково-технічних досягнень у слідчій діяльності. Науково-технічний потенціал слідчої діяльності він розглядає як сукупність матеріальних та інтелектуальних ресурсів (таких як техніка, наука, освіта та ін.), які реалізуються з метою найбільш ефективного розкриття, розслідування та попередження злочинів [2, с. 9]. Ми повністю погоджуємося із тим, що під науково-технічними засобами потрібно розуміти як матеріальні, так і інтелектуальні ресурси, які мають бути використані не окремо, а в своїй сукупності. Діяльність митного органу неможлива без використання різного роду допоміжного матеріалу: техніки, певних спеціальних засобів, систем, засобів фіксації та засобів зв'язку, системи збирання, нагромадження та аналізу інформації, тощо. Проте, використання вищенаведених засобів буде

неможливим без відповідної підготовки працівника до роботи із таким механізмом, а тому важливим є забезпечення працівника належним рівнем освіти, професійною підготовкою та навиками роботи на відповідному приладі.

На основі вищенаведеного, під поняттям «науково-технічні засоби» ми розуміємо як матеріальні (пристрої, апарати, інструменти, засоби зв'язку), так і інтелектуальні ресурси (наукові надбання вчених, наукові праці, статті, матеріали семінарів, конференцій, тощо), які мають бути використані в своїй сукупності у діяльності митних органів та спрямовані на сприяння та удосконалення діяльності у роботі митних органів, їх службових та посадових осіб. Окремо охарактеризуємо технічні засоби у діяльності митного органу.

Поняття технічних засобів у діяльності будь-якого державного органу розглядається по-різному. Так, наприклад, М.С. Ільницький, здійснюючи розгляд забезпечення органів внутрішніх справ, виділяє такі технічні ресурси: охорона (системи контролю і сигналізації, технічні забезпечуючі пристрої); комп'ютери та інша оргтехніка, спецтехніка, засоби зв'язку, тощо [3, с. 226]. І. Вовк, розглядаючи технічні ресурси в органах державної податкової служби, зазначає, що технічні ресурси — це виробничі потужності та їх особливості, устаткування, матеріали, тощо, зокрема, електронні мережі зв'язку між структурними підрозділами державної податкової служби України, система сигналізації [4, с. 24]. Автор дотримується позиції, що технічні ресурси — це все те, що необхідно для забезпечення нормального функціонування відповідного органу: виробничі потужності, матеріали, тощо. Проте, ми вважаємо, що такі ресурси є не тільки технічними, а й матеріальними. При цьому, технічні ресурси — це, перш за все, різного роду пристрої, апарати, інструменти, які необхідні митним органами для виявлення та вилучення товарів, що незаконно переміщуються через митний кордон України.

При розгляді поняття технічних засобів та технічних ресурсів слід зазначити, що у митних органах можна виділити загальнотехнічні засоби та спеціальні засоби. Загальнотехнічні — це ті, що можуть бути використані у багатьох державних органах, не мають специфічних властивостей та є загальноновживаними. Спеціальні ж засоби — це ті засоби, які мають певні

властивості та використовуються при здійсненні певної конкретно визначеної діяльності.

Застосування технічних засобів в митній діяльності може здійснюватися на всіх стадіях митної діяльності. Досить чітко видно застосування технічних засобів при здійсненні митного контролю. Основними завданнями, які вирішуються за допомогою технічних засобів митного контролю, як вважає А.Р. Яценко, є: перевірка істинності документів та атрибутів митного забезпечення; контроль об'єктів перевезень, пошук і виявлення предметів контрабанди; ідентифікація об'єктів; забезпечення дізнання та документування у справах про контрабанду; контроль носіїв інформації; візуальне спостереження оперативної обстановки в зонах митного контролю; забезпечення оперативного управління процесом митного контролю; виконання технологічних операцій під час ручного догляду; накладання атрибутів митного забезпечення [5, с. 85-86].

Спеціальні технічні засоби у митній діяльності можна визначити як ті технічні ресурси, які мають специфічні властивості та передбачені тільки для використання у митних органах. Технічними засобами, що використовуються працівниками митних органів, можна називати спеціальну техніку, спеціальні засоби, оперативну техніку, тощо. Наприклад, до таких видів спеціальної техніки та спеціальних засобів ми можемо віднести: детектор вибухових речовин та наркотиків, детектор дорогоцінних металів, рентгенапарат для перевірки великовантажних автомобілів та контейнерів, модульний або мобільний, прилад нічного бачення, систему автоматичного зчитування автомобільних номерів, комплект оглядових ендоскопів, тощо.

Чинним Митним кодексом України не передбачено окремої глави, яка б визначала використання технічних засобів митного контролю. Використання таких засобів здійснюється при вчиненні митними органами окремих процесуальних дій, здійсненні митної експертизи та інших митних процедур. Варто зазначити, що, виходячи із правоохоронної діяльності митних органів, окремою статтею митного кодексу передбачено застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю [8].

Про технічні та спеціальні засоби митного контролю зазначається у Концепції, відповідно до концепції, технічні та спеціальні засоби митного контролю — це комплекс технічних та спеціальних засобів та систем, що застосовуються митними органами безпосередньо в процесі оперативного митного контролю всіх видів об'єктів контролю, що переміщуються через митний кордон. До числа технічних та спеціальних засобів, зокрема, відносяться: оглядова рентгенотелевізійна техніка, інспекційно-оглядові комплекси, засоби пошуку, засоби нанесення та зчитування спеціальних міток, інспекційний інструмент, технічні засоби виявлення поверхні, технічні засоби ідентифікації, хімічні засоби ідентифікації, технічні засоби митного контролю розщеплюються та радіоактивних матеріалів, а також ряд інших технічних засобів

На жаль, на сьогодні митні органи не в повному обсязі забезпечені відповідними технічними засобами для належного виконання своїх функцій.

Недостатнє фінансування не дає можливості забезпечити кожного працівника митного органу необхідним обладнанням, технікою та засобами захисту, що, в свою чергу, спричиняє швидку плінність кадрів у системі митних органів, неналежне виконання ними своїх посадових обов'язків. Потрібно досить зважено підійти до забезпечення митних органів необхідними технічними ресурсами, а тому важливим у цьому процесі має стати саме фінансування їх діяльності.

Необхідність здійснення належного технічного забезпечення митного органу впливає й із специфічної діяльності митних органів, а саме здійснення дій щодо виявлення товарів, які незаконно переміщуються через державний кордон України. З огляду на це, митні органи потребують належного забезпечення необхідними засобами виявлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, засобами фіксування (засоби відео-, фото-, аудіозйомки, засоби спостереження), засобами захисту від неправомірних дій з боку осіб, що здійснюють незаконне переміщення товарів чи транспортних засобів через митний кордон України.

Сьогодні держава намагається на законодавчому рівні врегулювати зазначені вище проблеми технічного забезпечення діяльності митних органів. Відповідно до постанови, забезпечення митних органів технічними засобами митного контролю здійснювалось шляхом централізованого залучення зазначених коштів з державного бюджету в певних межах; модернізація, підтримання в справному технічному стані всіх технічних засобів митного контролю; розробка нових систем і зразків технічних засобів митного контролю в рамках науково-дослідних розробок та надання їх митним органам.

На сьогодні вищенаведена постанова втратила чинність, але мала досить вагоме значення для забезпечення митних органів технічними ресурсами, необхідними для здійснення ними своєї роботи.

Митні органи ми відносимо до правоохоронних, а отже, такі органи передбачають використання спеціальних засобів впливу, які притаманні правоохоронним органам.

Технічні засоби митного контролю повинні виконувати такі функції:

- перевірка достовірності документів та атрибутів митного забезпечення: митних документів, пломб та навісних замків;
- контроль об'єктів транспорту, пошук і виявлення предметів контрабанди: візуальний контроль об'єкта; контроль місць утрудненого доступу об'єкта; пошук зброї, боєприпасів, металевих предметів, наркотиків;
- ідентифікація дорогоцінних каменів та ліків у виробках; хімічна продукція, ідентифікація банкнот;
- забезпечити виконання функцій розслідування та документування у справах про контрабанду: виявлення та закріплення речових доказів; фото-відеодокументування місць та способів приховування контрабанди;
- негайний запис свідчень осіб, причетних до справ про незаконний обіг;
- контроль носіїв інформації: звукової інформації; відеоінформація; інформація про плівкові та фотослайди; інформаційні засоби масової інформації; знищення інформації, не дозволеної для її перенесення на магнітних, фотографічних та інших носіях;

- візуальне спостереження за оперативною обстановкою в зонах митного контролю;
- забезпечити оперативне управління процесом митного контролю за допомогою відповідних пристроїв: портативних засобів зв'язку, стаціонарних засобів зв'язку, мобільних засобів зв'язку, засобів зв'язку факсом та комп'ютером;
- проведення технологічних операцій під час ручного митного огляду: огляд ручної поклажі та багажу, огляд вузлів транспортного засобу та вантажної упаковки;
- накладення атрибутів митного забезпечення;
- збір, обробка, зберігання, документування та відображення інформації, включаючи використання комп'ютерів.

Висновки до розділу 1

Основною метою митного контролю є дотримання норм Митного кодексу України за допомогою різних форм контролю. Здійснення митного оформлення товарів неможливе, а форми митного контролю дають можливість попередити, виявити та усунути порушення, забезпечуючи інтереси національних товаровиробників та держави.

Здійснення митного контролю проводиться особовим складом митних органів.

Для удосконалення технічного забезпечення діяльності митних органів пропонуємо системно підходити до нього, розробити та запровадити формування єдиної технічної політики органів державної влади, забезпечити розвиток національних програм технічного забезпечення митних органів, забезпечити працівників та службовців митних органів необхідними технічними ресурсами, мережею Інтернет, забезпечити комп'ютеризацію робочих місць, функціонування нових інформаційних систем, вивчити та запровадити досвід іноземних держав щодо реалізації технічного забезпечення

митних органів, вивчити та узагальнити потенційні потреби митних органів та їх працівників у технічних ресурсах з метою визначення їх потенційних потреб. Досить важливим є врахування технічних потреб у кожному конкретному митному органі.

З огляду на це, важливою є роль керівника відповідної митниці чи іншого структурного підрозділу митного органу, адже саме керівник зобов'язаний слідкувати за інформаційним, матеріальним та технічним забезпеченням кожного свого підлеглого. Суттєвим є здійснення належного матеріального забезпечення технічними засобами працівників та службовців митних органів.

РОЗДІЛ II

ПРАГМАТИЗМ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ КОНТРОЛЮ

2.1. Практика використання технічних засобів митного контролю у морських пунктах пропуску

Світова практика зовнішньоекономічної діяльності свідчить про те, що найбільший обсяг вантажів переміщується морем, яке завжди було і залишається основним засобом перевезення вантажів між країнами. Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності та зниження регулюючої ролі держави в ній, відсутність належної законодавчої бази створили сприятливі можливості для злочинних вторгнень в економіку.

Серед злочинів у сфері державної митної справи найбільшу небезпеку становить контрабанда. Величезних збитків держава зазнає від широкомасштабних незаконних операцій зі зброєю, боєприпасами та наркотиками, які у великих кількостях ввозяться на територію України, що значно погіршує криміногенну ситуацію. Масштаби та темпи поширення зловживання наркотичними засобами та психотропними речовинами, широкий розмах їх незаконного обігу свідчать про те, що заходи, що вживаються у цьому напрямку, мають бути більш ефективними.

Аналіз боротьби з контрабандою на сучасному етапі показує, що контрабандисти постійно вдосконалюються, змінюють методи, напрямки своєї злочинної діяльності, використовують морські та контейнерні перевезення, які здійснюються транзитом через декілька країн. Цей спосіб транспортування використовується для приховування фактичної країни відправника. Вивезення валюти та культурних цінностей завдає значної шкоди.

Найскладнішим з усіх видів митного контролю є перевірка вмісту великогабаритних вантажів і транспортних засобів (універсальних контейнерів, вантажних автомобілів, рефрижераторів тощо), оскільки контроль пов'язаний з необхідністю виконання серії тривалих вантажів і вантажів та трудомісткий.

розвантажувальні роботи., наявність спеціально відведених майданчиків, що робить можливим одноразове вибіркоче обстеження цих об'єктів.

Цій оглядовій роботі посадовими особами митниці сприяє використання технічних засобів митного контролю (далі – ТЗМК), без яких неможливо гарантувати своєчасність, якість та культуру здійснення митного контролю. Висока ефективність контролю досягається комплексним застосуванням технічних засобів у кожному конкретному місці митного контролю. У зв'язку з вищевикладеним необхідно оцінити використання на практиці митного контролю та митного оформлення нових засобів, методів і технологій і особливо ТЗМК.

Державні митні адміністрації країн світу приділяють значну увагу вдосконаленню митних операцій. Серед них інспекційно-інспекційні комплекси для використання в морських портах, на яких зараз обладнані митні пости практично з усіх країн-учасниць Всесвітньої митної організації.

Обладнання морських портів МОК є привабливим заходом не лише для митної служби, що підвищує ефективність митного контролю та збору платежів, а й для портової адміністрації та стивідорних компаній. Запровадження СОІ дозволяє значно скоротити час проведення митних процедур у порту, що в свою чергу призведе до збільшення вантажопотоків, розширення зовнішньоекономічної діяльності та підвищення бізнес-привабливості та конкурентоспроможності порту.

Очевидно також, що з огляду на вимоги Рамкових стандартів безпеки, як наслідок, порти, які не обладнані МОК, будуть позбавлені можливості займатися міжнародною торгівлею. Зазначимо, що виробництвом обладнання для СОІ у світі займаються різні компанії, серед яких Smiths Heimann, Rapiscan, Nuctech та інші.

Запровадження МОК у пунктах пропуску призводить до змін в організаційно-кадровій структурі митниці. Щоб МОК функціонував ефективно, на пункті управління має бути сформований спеціальний підрозділ, до складу якого входять: начальник МОК, оператор, оператори аналізу зображень та інженери. ІСН як засіб ненав'язливого митного контролю є комплексною

системою, але слід зазначити, що оператор аналізу зображень, який здійснює порівняльний аналіз отриманого рентгенівського зображення з інформацією, що міститься в поданих документах, має ключову роль.

Оператор аналізу зображень обробляє зображення для детального вивчення вмісту вантажу на контейнерних лініях, використовуючи спеціальний набір інструментів і функцій, які допомагають виявити невідповідності та забезпечити пошук підозрілих об'єктів. Це, наприклад, функції, реалізовані в спеціальному програмному забезпеченні комплексу, такі як зміна параметрів яскравості та контрастності, виділення ділянок з високим (низьким) поглинанням рентгенівського випромінювання, регулювання різкості, відображення кольорів, використання лінійки. (визначає розміри об'єкта) тощо.

Комплекс дозволяє побачити замаскований вантаж навіть у центрі контейнера, оскільки система має унікальну проникну здатність - 270 мм у сталі. Якщо інспектор виявить підозрілий предмет, його зображення на моніторі можна збільшити та переглянути. Потім знайдені предмети можна знайти в контейнері. МОК призначені для інтроскопії великих об'єктів митного контролю, які відрізняються розмірами, масою, складом конструкційних матеріалів, високою щільністю навантаження різних видів товарів, що перевозяться в них.

Для підвищення ефективності функціонування цього засобу митного контролю застосовується принцип вибірковості, у тому числі із застосуванням системи управління ризиками. За функціональним призначенням МОК поділяються на два види:

1. МОК для інтроскопії пасажирських транспортних засобів (автомобілів, мікроавтобусів, причепів, мобільних будинків, індивідуальних вантажних пакетів масою близько 3 тонн і розмірами автомобілів);
2. МОК для інтроскопії великих об'єктів, призначених для перевезення вантажів (контейнери, причепа, рефрижератори, залізничні вагони).

3. Більшість ненав'язливих стаціонарних систем контролю використовують рентгенівську технологію. Стаціонарні сканери можуть отримувати зображення з двох ракурсів: виріб можна освітлювати як вертикально, так і горизонтально. Стаціонарні системи рентгенівського контролю для моніторингу повністю завантажених вантажівок і контейнерів ідеально підходять для морських портів, оскільки забезпечують швидке та легке оброблення вантажів з мінімальною кількістю обслуговуючого персоналу.

Основними характеристиками, які приймають рішення про проведення перевірки з використанням МОК, є: характеристики перевезення вантажів, контейнерів, документів, представлених митному органу, митних режимів, осіб, які переміщують товари (відправник/одержувач/перевізник є порушниками законодавство, звичаї). Ці критерії сприяють систематизації та обґрунтованому вибору посадовими особами митниці об'єктів контролю, які використовуються МОК.

Рішення про проведення митного огляду з використанням ІСН без зазначення профілю ризику приймається посадовою особою митного органу, відповідальною за прийняття рішення про проведення митного огляду з використанням ІСН. Начальник митниці або особа, яка його заміщає, здійснюватиме щоденний контроль за обґрунтованістю прийнятих рішень щодо застосування митного огляду через МОК та несе персональну відповідальність за ефективність прийнятих рішень.

Стаціонарний МОК вважається митним постом, де здійснюється не тільки ретельний митний огляд приміщення з використанням різноманітних сучасних технічних засобів, а й весь цикл необхідних заходів митного оформлення та контролю.

Стаціонарна будівля МОК має такі приміщення: інспекційний тунель, бокси для технологічного обладнання, приміщення для головного оператора, який керує всім технологічним процесом, приміщення для аналізу результатів операторів, бокси для поглибленого огляду вантажів, конференц-зал, вітальня. . квартали.

Поряд з цим, основними проблемами використання МОК є:

1) Наявність об'єктивної потреби в одночасному вирішенні двох завдань: забезпечення постійної доступності засобів для роботи МОК, без створення черг та забезпечення специфічного відбору об'єктів на основі використання СПД.

1) Відсутність взаємного обміну інформацією між митними адміністраціями, що може призвести до повторного огляду об'єктів і, як наслідок, зниження якості послуг, збільшення вартості митного оформлення та митного контролю учасників ЗЕД.

2) Переведення торговельних потоків до пунктів морського контролю держав з більш лояльним і менш ефективним митним контролем.

3) Необхідність постійного підвищення рівня професійної підготовки операторів МОК, які проводять аналіз іміджу, оскільки недобросовісні учасники зовнішньоекономічної діяльності оперативно реагують на заходи, спрямовані на посилення митного контролю.

Після терористичних актів 11 вересня 2001 року уряд Сполучених Штатів розробив програми та ініціативи безпеки, спрямовані на підвищення безпеки для захисту людей і майна в усьому глобальному ланцюжку поставок. Усі програми безпеки, розроблені урядом США у співпраці з приватним сектором, були реалізовані у всіх точках глобального ланцюга поставок, включаючи морський сектор. Зокрема, Ініціатива безпеки контейнерів (CSI) діє з 2002 року.

Ця програма безпеки контейнерів, яка включає морські, призначена для посилення контролю над контейнерними вантажами, що експортуються до Сполучених Штатів, і запобігання використанню контейнерів терористами для імпорту зброї або інших подібних предметів; Вона включає розробку критеріїв виявлення небезпечних контейнерів, перевірку підозрілих контейнерів до їх прибуття в порт США, розробку ефективних і швидких методів таких перевірок, розробку та використання безпечних контейнерів. Тому головна мета сканування — виявлення спеціальних ядерних і радіоактивних матеріалів з додатковою перевагою виявлення інших видів підозрілих вантажів.

Для забезпечення безперервного переміщення пасажирів і вантажів Німецька митна служба виконує свої функції переважно всередині країни, спираючись на сучасні технології та методи, а також на розгалужену мережу митних органів. До таких функцій належать: забезпечення економічної безпеки, боротьба з контрабандою. З цією метою митна служба продовжує організацію митних пунктів пропуску на кордоні та встановлюють рентгенівські апарати для огляду великогабаритних контейнерів.

В Японії митний контроль здійснюється за допомогою комп'ютерних систем. Особливістю організації митного контролю в Японії є створення митних зон «Хозей». Японська митниця співпрацює в процесі митного оформлення та митного контролю з широким колом бізнес-організацій (митні брокери, вантажні компанії тощо). Зі збільшенням обсягів імпорту та експорту товарів на митниці Японії були встановлені різні системи рентгенівського контролю для швидкого та точного контролю.

2.2. Практичні аспекти використання технічних засобів митного контролю в захисті економічних інтересів України

Використання технічних і спеціальних засобів митного контролю має бути безпечним для життя і здоров'я людей, тваринного і рослинного світу і не завдавати шкоди товарам і транспортним засобам.

Технічні засоби митного контролю – це комплекс технічних засобів, які використовуються безпосередньо в оперативних дільницях митниці для здійснення митного контролю всіх видів транспорту через державний кордон, збору, передачі, обробки, відображення, зберігання інформації та виявлення матеріали, предмети та речовини, заборонені до ввезення-вивезення, підроблені або підроблені митні документи.

Технічні засоби митного контролю повинні виконувати такі функції:

- перевірка достовірності документів та атрибутів митного забезпечення: митних документів, пломб та навісних замків;

- контроль об'єктів транспорту контроль місць утрудненого доступу об'єкта; пошук зброї, боєприпасів, металевих предметів, наркотиків;
- ідентифікація дорогоцінних каменів та ліків у виробках; хімічна продукція, ідентифікація банкнот;
- забезпечити виконання функцій розслідування та документування у закріплення речових доказів; фото-відеодокументування місць та способів приховування контрабанди; швидкий запис свідчень осіб, причетних до справ про незаконний обіг;
- контроль носіїв інформації: звукової інформації; відеоінформація; інформація про плівкові та фотослайди; інформаційні засоби масової інформації; знищення інформації, не дозволеної для її перенесення на магнітних, фотографічних та інших носіях;
- візуальне спостереження за оперативною обстановкою в зонах митного контролю;
- гарантувати оперативне управління процесом митного контролю за допомогою відповідних пристроїв: портативних засобів зв'язку, стаціонарного зв'язку, мобільного зв'язку, факсимільного та комп'ютерного зв'язку;
- проведення митного огляду: огляд ручної поклажі та багажу, огляд вузлів транспортного засобу та вантажної упаковки;
- накладення атрибутів митного забезпечення;
- збір, обробка, зберігання, документування та відображення інформації, включаючи використання ЕОМ [54].

Зі зростанням ролі у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності України набуває значення подальший розвиток митниці(рис. 2.1).

Рис. 2.1. Напрями забезпечення митної справи

Вирішення завдань, що стоять сьогодні перед митними органами України, реальність перспективних планів значною мірою залежить від перебудови господарського механізму, мети оволодіння досягненнями науки і техніки в митному контролі.

З метою удосконалення інформаційно-аналітичного, методичного та матеріально-технічного забезпечення митної служби проводиться навчання посадових осіб митниці:

- забезпечити на практиці реальні технічні можливості, надійність та зручність в експлуатації придбаного за кордоном обладнання технічного митного контролю та розробленого з використанням комп'ютеризованого обладнання;

- розвивати шляхом повного оснащення її новітніми інформаційними технологічними засобами;

- удосконалювати існуючі національні технічні засоби митного контролю та розробляти нові.

Основні напрямки роботи з удосконалення митного контролю:

- розробка та виготовлення інтроскопії;
- створення електронних, оптичних та механічних засобів контролю;
- розробка засобів хімічної та фізичної ідентифікації дорогоцінних металів, каменів та наркотиків;
- створення митних лабораторій.

Товари, що перетинають митний кордон України, підлягають наступним видам контролю:

- митний;
- санітарно-епідеміологічний;
- ветеринарно-санітарний;
- фітосанітарні;
- екологічні;

– радіологічний

З метою ідентифікації товарів та розмитнення відповідної документації митні органи мають право відбирати зразки товарів для дослідження в митній лабораторії.(рис. 2.2 та рис. 2.3).

Рис. 2.2. Основні функції митної лабораторії

Рис. 2.3. Основні завдання митної лабораторії

Класифікація та значення характеристик технічних засобів митного контролю є такими (див рис. 2.4 та Додаток 3).

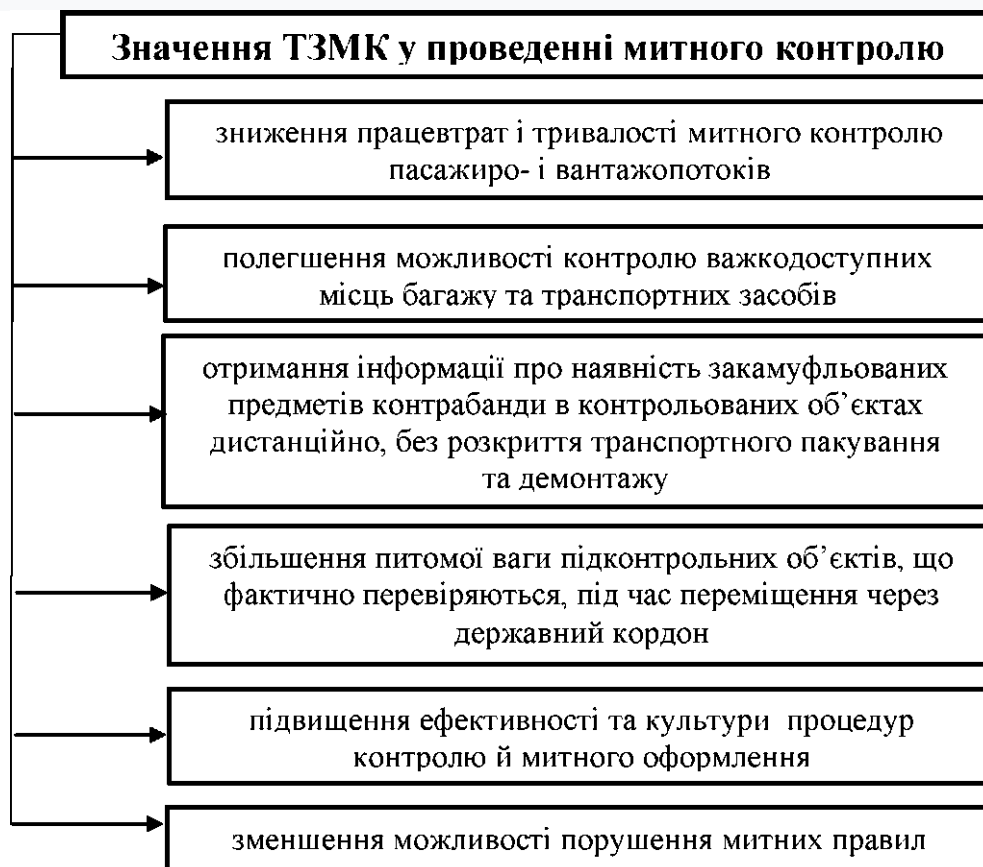

Рис. 2.4. Значення ТЗМК у проведенні митного контролю

Рентгенівські апарати перетворюють електричну енергію в рентгенівське. При проходженні рентгенівських променів через контрольований об'єкт виходить тіньове зображення внутрішньої структури об'єкта в діапазоні світла, видимого на екрані. Рентгенівські апарати надають інформацію в режимі реального часу про приховані насадки.

Електронні детектори матеріалів поділяються на такі групи:

- детектори дорогоцінних металів;
- детектори самоцвітів;
- детектори наркотиків;
- детектори монет.

Детектори дорогоцінних металів призначені для швидкого і точного визначення вмісту золота різних кольорів від 230 до 958 проб та вмісту інших дорогоцінних металів у досліджуваних пробах.

Детектори дорогоцінних каменів використовуються для виявлення природних діамантів та їх штучних імітацій.

Детектори наркотиків призначені для виявлення наркотиків.

Детектори монет визначають справжність монети. Принцип його дії заснований на індукції.

Технічні засоби для виявлення прихованих сховищ і приладдя призначені для огляду природних технологічних або конструкційних порожнин, отворів в об'єктах, що підлягають митному контролю, а також для індивідуального огляду громадян, які перетинають державний контроль.

Спеціальні середовища класифікуються як ультрафіолетові лампи; флуоресцентні маркери; лупи та міні-приціли; дослідницькі валізи; пристрої контролю документів. Вони призначені для виявлення слідів підробок, виправлень, доповнень до митних декларацій, банкнот та інших документів з метою виявлення їх справжності.

Засоби аудіовізуального контролю комбінують реєстратори, відеокамери, відеореєстратори, програвачі компакт-дисків, засоби стирання магнітних

записів, засоби передачі та захисту інформації, обладнання для відеоспостереження. Вони призначені для митного огляду аудіовізуальних матеріалів, фотодокументів, а також для розмагнічування магнітних носіїв, які не пропускаються через державний кордон.

2.3. Моніторинг ризикоорієнтованих засобів здійснення митного контролю

Відповідно до рекомендацій Всесвітньої митної організації сучасний митний контроль повинен ґрунтуватися на системі управління ризиками.

Митні органи використовують показник ризику як інструмент прийняття рішення щодо визначення товарів, транспортних засобів, документів та осіб, які підлягають митному контролю у конкретних обсягах та формах. Цей показник є одним із основних інструментів, який визначає обсяг митного контролю та застосовується для того, щоб забезпечити вибірковість та підвищити ефективність шляхом зосередження уваги на ризикованих експортно-імпортних операціях[14].

З метою запровадження ефективної системи аналізу та управління ризиками митними органами було реалізовано комплекс заходів, щодо їх аналізу та прогнозування. Одним з яких було запровадження автоматизованої системи управління ризиками, яка дозволить створювати сприятливі умови для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом чіткої регламентації дій посадових осіб органів Державної фіскальної служби під час здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів.

АСАУР здійснює оцінку ризику митної декларації на підставі всіх діючих профілів ризику. Формування сукупності відомостей про сферу ризику здійснюється шляхом збору інформації про події, які можуть спричинити його появу[76]. До основних елементів профілю ризику відносять відомості про сферу ризику, індикатори ризику, вказівки із застосування необхідних заходів запобігання та мінімізації ризику[66].

Для здійснення аналізу ризиків використовується вся наявна інформаційна база про:

- характерні ознаки товарів, що перебувають під митним контролем;
- країну відправлення та призначення товарів;
- транспортний засіб і маршрут переміщення товарів;
- митна вартість;
- документи, що надаються для митного оформлення;
- результати застосування форм митного контролю.
- АСАУР дозволяє автоматизувати оцінку ризику за кожною митною декларацією, а сам процес здійснюється у два основні етапи:
 - оцінка ризику за кожним профілем ризику;
 - визначення переліку форм контролю в цілому за митною декларацією.

Під час здійснення першого етапу для кожного профілю ризику визначається ступінь ризику (під ступенем ризику розуміється числове значення у визначених межах, яке показує імовірність порушення митного законодавства).

Особливістю АСАУР є врахування попередньої поведінки суб'єкта ЗЕД при оцінці ризику. У базі даних митного органу накопичується інформація за так званими позитивними та негативними історіями.

Проаналізувавши поточні профілі ризиків, ми прийшли до висновку, що переважна більшість існуючих профілів ризиків пов'язана з напрямком руху «Імпорт», через пріоритетність митного контролю, коли більше уваги приділяється товару та транспортних засобів, ввезених в країну (рис. 2.5).

Переважна кількість профілів ризику спрямовуються на контроль:

- достовірності декларування – 67;
- правильності визначення митної вартості товарів – 12;
- правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД – 7;

- державного контролю при переміщенні – 6;
- правильності визначення країни походження товарів – 3;
- наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів – 3.

Виокремлення профілів ризику за напрямками переміщення є досить умовним, оскільки один профіль ризику може стосуватися декількох напрямків переміщення. Станом на 04.12.2017 року було затверджено 105 профілів ризику.

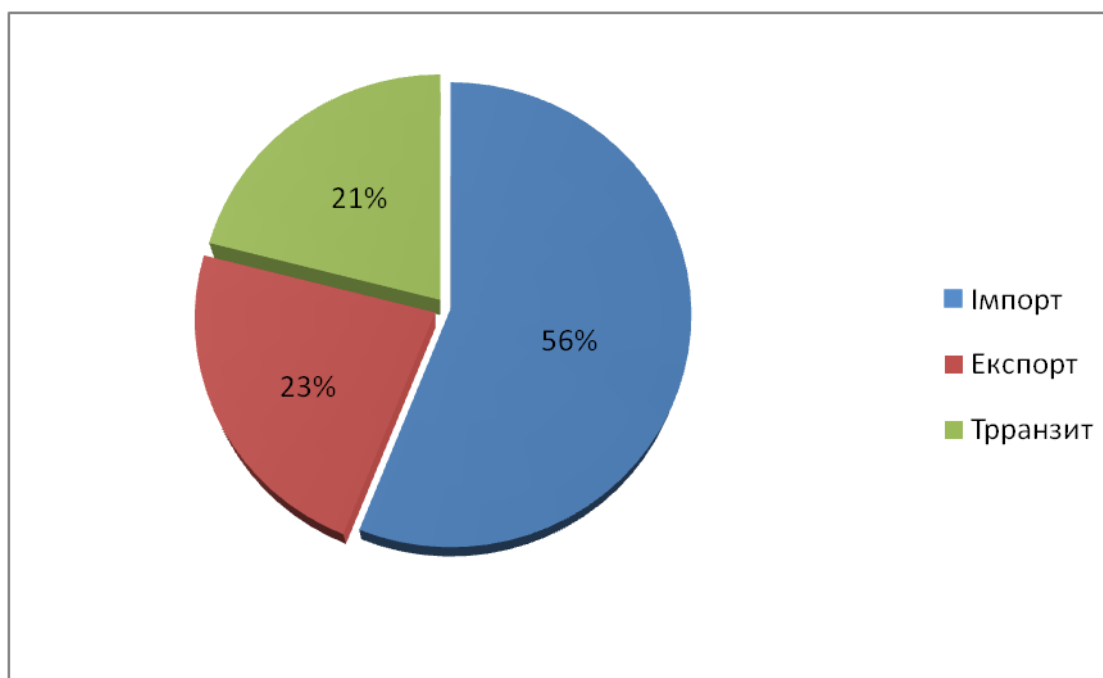

Рис. 2.5. Розподіл діючих профілів ризику за напрямками переміщення [30].

Для оцінки загальної кількості оформлених митних декларацій, потрібно проаналізувати кількість декларацій за якими було сформовано вказівки АСАУР, які підлягають обов'язковому виконанню(табл.2.2).

Таблиця 2.2

Митні декларації за якими сформовані вказівки АСАУР, що підлягають обов'язковому виконанню[30]

Митний режим	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Імпорт	640 330	525 451	835 786
Експорт	90 633	72 925	166 895

Транзит	12 104	11 823	7 351
Разом	743 067	610 199	1 010 032

Проаналізувавши дані наведені в таблиці 2.4 ми дійшли висновку, що до 2017 року спостерігається тенденція зменшення кількості митних декларацій за якими були сформовані вказівки АСАУР. Проте у 2017 році відбулося істотне зростання кількості таких вказівок у порівнянні з 2016 роком на 65,5% та на 36% з 2015 роком.

Для визначення частоти спрацювання профілів ризику використовується такий показник, як селективність. Цей показник являється досить своєрідним показником, оскільки, дуже високе або дуже низьке його значення не вказує на вищу або нижчу якість профілю ризику. Селективність є важливою з точки зору попередньої оцінки доцільності застосування профілю ризику. Значення селективності за кожним напрямком переміщення відрізняється (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники селективності митного контролю протягом 2014-2016 рр. [30].

Період	Кількість оформлених МД	Митний огляд		Перевірка документів	
		Кількість МД	Відсоток	Кількість МД	Відсоток
Митний режим «Імпорт»					
2014	1 759 700	77 287	7,93%	515 271	52,84%
2015	1 510 100	92 677	10,97%	401 435	47,5%
2016	1 809 200	83 788	8,12%	642523	62,26%
Митний режим «Експорт»					
2014	888 600	9697	1,27%	13 130	1,71%
2015	870 100	15 570	2,16%	13 437	1,86%
2016	852 400	77 668	3,64%	106 726	14,03%
Митний режим «Транзит»					
2014	477 200	-	-	532	0,13%
2015	411 100	264	0,09%	242	0,08%
2016	427 100	90	0,04%	22	0,01%

За даними наведеними в таблиці 2.3 ми дійшли висновку, що

селективність діючих профілів ризику митного режиму «імпорт» для проведення митного огляду у 2016 році становила 8,12%, що порівняно з 2015 роком знизилась на 2,85%. Проте, показник селективності діючих профілів ризиків щодо перевірки документів зріс з 52,84% у 2014 році до 62,26% у 2016 році, але порівнюючи з 2015 роком то він виріс на 14,76%.

У 2017 році селективність профілів ризику для митного режиму «експорт» у порівнянні з 2016 роком щодо проведення митного огляду зросла з 1,27% до 3,64%, а щодо перевірки документів збільшився з 1,71% до 14,03%.

Отже, митні органи при здійсненні митного контролю повинні користуватися ризикоорієнтованими інструментами, одним з яких є АСАУР.

Реалізація митного контролю здійснюється за допомогою ризикоорієнтованих інструментів, зокрема АСАУР. Її робота полягає у спрацюванні профілів ризику, в наслідок чого формується перелік митних формальностей. Найбільша кількість діючих профілів ризику стосується напрямку переміщення «Імпорт».

Висновки до розділу 2

Митні органи, втілюючи в життя митну політику, вирішують ряд завдань, серед яких одним із найважливіших є припинення контрабандного вивезення з митної території України історичних, культурних цінностей та ввезення наркотичних, сильнодіючих, радіоактивних, вибухових речовин, а також вогнепальної і холодної зброї.

Технічні засоби митного контролю повинні виконувати такі функції:

- перевірка достовірності необхідних документів та атрибутів митного забезпечення: митних документів; митні пломби та замки;
- контроль об'єктів транспорту, пошук та виявлення предметів контрабанди: візуальний контроль вмісту об'єкта; контроль місць

утрудненого доступу об'єкта; пошук зброї, боєприпасів, металевих предметів; пошук наркотиків;

- ідентифікація на виробках: дорогоцінне каміння; наркотичні речовини; хімічні продукти; виявлення оригінальності банкнот;
- забезпечити виконання функцій розслідування та документування у справах про контрабанду: виявлення та закріплення речових доказів; фото-відеодокументування місць та способів приховування контрабанди; швидкий запис свідчень осіб, причетних до справ про незаконний обіг;
- візуальне спостереження за оперативною обстановкою в зонах митного контролю: внутрішніх митних зонах; митні території;
- гарантувати оперативне управління процесом митного контролю відповідними пристроями: переносними засобами зв'язку; через стаціонарний зв'язок; через мобільний зв'язок; за допомогою факсу та комп'ютерного зв'язку;
- накладення атрибутів митного забезпечення;
- збір, обробка, зберігання, документування та відображення інформації, включаючи використання комп'ютерів.

Використання технічних засобів митного контролю значно збільшує частку фактично перевірених об'єктів при перетині державного кордону, підвищує ефективність митного контролю та культуру митного контролю та оформлення процедур, зменшує можливість порушення митних правил.

РОЗДІЛ ІІІ

ВЕКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ВНАСЛІДОК ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Напрями підвищення ефективності застосування технічних засобів під час здійснення митного контролю

Діяльність зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання збільшує навантаження на працівників державних органів, що контролюють переміщення товарів через митний кордон. Для забезпечення ефективного митного контролю у світовій практиці використовуються різноманітні види технічних засобів, використання яких дає змогу запобігти незаконному переміщенню різноманітних товарів через митний кордон.

Для структурування заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання ТЗМК, ми пропонуємо використовувати метод побудови «дерева цілей», який дозволить більш чітко диференціювати заходи та охопить різні аспекти митного контролю.

Ми пропонуємо розбити загальну мету - підвищення ефективності застосування ТЗМК (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Декомпозиція цілі «підвищення ефективності застосування технічних засобів під час здійснення митного контролю»

Інформаційний елемент забезпечення функціонування ТЗМК пропонуємо подати у вигляді підзавдання: формування інформаційної бази для використання ТЗМК. У свою чергу, пропонуємо забезпечити колективу

передумови для забезпечення ефективності використання ТЗМК у вигляді максимальної реалізації трудового потенціалу працівників Держмитслужби. Технічні передумови забезпечення ефективності митного контролю із застосуванням технічних засобів можна представити у вигляді підзавдання «підвищення рівня технічної оснащеності митниці Держмитслужби».

Відповідно до вищевикладеного можна виділити такі блоки – функціональні напрямки підвищення ефективності технічних засобів під час митного контролю:

- 1) юридичний;
- 2) фінансовий;
- 3) організаційний;
- 4) кадровий;
- 5) технічний;
- 6) інформаційний.

Усі запропоновані напрямки тісно пов'язані між собою та спрямовані на розв'язання складних завдань, які представлені як підцілі на рис.1. Заходи різних напрямків відрізняються складністю, рівнем виконання, терміном виконання. Фінансові заходи є найменш актуальними для управлінських рішень Держмитслужби, оскільки залежать від фінансових можливостей держави та пріоритетності фінансування потреб суспільства в певний період часу.

Отже, для покращення фінансування потреб Держмитслужби у ТЗМК під час здійснення митного контролю може бути використане обґрунтування витрат на придбання технічних засобів з урахуванням кількох факторів; придбання більш універсальних технічних засобів для зниження витрат на придбання таких же технічних засобів у межах Держмитслужби з дотриманням вимог законодавства про державні закупівлі.

Аналіз нормативного забезпечення використання ТЗМК органами Держмитслужби проілюстрував наявність недоліків у нормативно-правовому регулюванні цієї діяльності, усунення яких дасть змогу підвищити ефективність його використання. Для досягнення цієї підцілі ми пропонуємо реалізувати заходи, наведені в таблиці. 1.

Причиною невикористання технічних засобів під час митного контролю, як правило, є невиконання вимог, особливо у випадках, коли окремі зовнішньоекономічні операції за результатами аналізу ризиків належать до категорії «обов'язкових».

З огляду на це, вдосконалення технічного оснащення під час митного контролю може бути досягнуто не лише шляхом придбання нового обладнання, а й за рахунок ефективної системи профілактичних робіт та ремонту.

Чинні нормативно-правові акти, зокрема Порядок використання, забезпечення та обліку технічних засобів митного контролю в митниці Держмитслужби [6], не регулюють питання їх ремонту та не регламентують роботу системи профілактичної роботи.

Управління експлуатацією технічних засобів, що використовуються при здійсненні митного контролю, поєднує діяльність з планування, обліку, контролю за їх використанням.

Важливим елементом управління технічними засобами, що використовуються під час митного контролю, які перебувають у розпорядженні митниці ДФС, є прискорення проведення профілактичних та ремонтних робіт з метою підвищення їх ефективності. Цього можна досягти шляхом розробки комплексу взаємопов'язаних положень і стандартів, що визначають організацію та здійснення технічного обслуговування та ремонту обладнання.

Підвищення ефективності ТЗМК може бути досягнуто шляхом впровадження управлінських заходів, у тому числі методичних, які спрямовані на підвищення рівня контролю технічних засобів, що використовуються при здійсненні митного контролю митниці Держмитслужби:

- уточнення використовуваного в нормативно-правових актах понятійного апарату для виправлення неточностей і суперечностей, зокрема щодо термінів «технічні засоби митного контролю», «технічні системи митного контролю», «митне обладнання»;

- визначення класифікаційних ознак та їх видів, закріплення угруповань технічних засобів у відповідних методичних рекомендаціях, зокрема щодо

використання угруповань у звітах митниці Держмитслужби. Це дозволить оптимізувати та структурувати набір інформації, що надходить від митниці Держмитслужби;

– актуалізація методики розрахунку нормативів оснащеності структурних підрозділів ТЗМК Держмитслужби з урахуванням різних факторів, що впливають на потребу окремих груп. Тому необхідно враховувати поточну ситуацію на східному кордоні держави та необхідність зміни розташування пунктів пропуску та митниці;

– розробка рекомендацій щодо розрахунку ефективності використання технічних засобів, що використовуються при здійсненні митного контролю.

Виходячи з можливостей сучасних інформаційних систем, у тому числі впроваджених у ФСС, необхідно вжити таких заходів:

- формувати набори даних, необхідних для управління використаними технічними засобами, з урахуванням рекомендацій щодо оцінки ефективності їх використання;
- розробити шаблони електронної звітності для структурних підрозділів Держмитслужби з метою універсалізації інформації та мінімізації впливу суб'єктивних факторів під час її заповнення;
- передбачити можливість консолідації інформації про технічні ресурси у суміжних сферах діяльності органів Держмитслужби.

3.2. Перспективи розвитку митного контролю в Україні

Основним завданням, яке стоїть перед українськими митними органами на найближчий час, є створення митних органів європейського зразка, перехід на міжнародні стандарти митного контролю шляхом його спрощення, адаптація до міжнародних конвенцій з метою створення сприятливих умов для зовнішнього зростання економічної діяльності. торгівля товарами та послугами.

Зростання міжнародної торгівлі останніми роками свідчило про відсутність технологічної та фізичної спроможності митних органів для оперативного та ефективного виконання відповідних митних процедур, серед яких значне місце

займає митний контроль. Водночас зростають вимоги міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки України та зменшення внутрішніх торговельних бар'єрів. Поглиблюється інтеграція міжнародних вимог у національну практику митного регулювання України.

Митний контроль є маловивченим видом державного контролю У митному законодавстві та митній практиці процедурам митного контролю не приділяється належної уваги, необгрунтовано вважається, що їх чітке визначення та закріплення в нормативно-правових актах не має суттєвого значення. Це пов'язано з відсутністю належних теоретичних розробок та нормативно визначених загальних процедур митного контролю та їх вибору.

Одним із пріоритетних напрямків удосконалення процедур митного контролю є масштабна реалізація концепції «Електронна митниця».

«Електронна митниця» є багатофункціональною інтегрованою системою, яка поєднує інформаційно-комунікаційні технології та комплекс механізмів їх застосування та надає можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування для забезпечення митної безпеки України шляхом:

– технологічне забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;

– впровадження новітніх та найсучасніших електронних процедур митного контролю та реєстрації та їх супровід;

– створення та технічна підтримка організаційно-технічних систем функціонування повних автоматизованих процедур оцінки якості роботи митниці;

– інформаційне забезпечення діяльності правоохоронних органів та контролю за переміщенням товарів.

Складовими елементами «Електронної митниці» є такі підсистеми: електронне декларування; електронний документообіг; аналіз та управління ризиками; контроль руху; єдина автоматизована міжвідомча система для збору, зберігання та обробки інформації навіть з кількох відділів; автоматизоване здійснення всіх видів державного контролю; єдина база нормативно-довідкових документів, що використовуються для митних цілей; післяаудиторське інформаційне забезпечення та правоохоронна діяльність [69].

Створення комплексної багатофункціональної системи «Електронна митниця» спрямоване на посилення митної безпеки України, адаптацію Єдиної автоматизованої інформаційної системи митниці України та нової комп'ютеризованої транзитної системи ЄС, оперативне отримання актуальної та достовірної інформації про наміри здійснювати митні операції, контроль зовнішньої торгівлі та митного оформлення, покращення соціального обслуговування та інформування населення, удосконалення інформаційної інфраструктури Держмитслужби.

Комплексна багатофункціональна система «Електронна митниця» поєднує в собі інформаційно-телекомунікаційні технології та набір механізмів їх застосування. Створення цієї системи дозволить підвищити якість митного регулювання та покращити митне адміністрування [57].

Концепція визначає принципи побудови комплексної системи та етапи її створення, основні положення формування її інформаційно-телекомунікаційного забезпечення, а також створення умов для інтеграції України у світове інформаційне співтовариство. Концепція базується на вимогах Конституції України, законодавства України, міжнародних митних конвенцій та враховує досвід інших країн.

Очікується, що проектування та створення комплексної системи здійснюватиметься на базі Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби з урахуванням міжнародних стандартів з максимальною участю науково-технічного потенціалу держави шляхом:

- автоматизація;

- інтеграція системи аналізу ризиків в автоматизовані системи митного оформлення;
- запровадження електронного цифрового підпису для посадових осіб митниці;
- створення системи електронного документообігу та електронного декларування;
- модернізація Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби та баз даних для забезпечення цілісності, достовірності, актуальності та доступності інформації;
- удосконалення механізму доступу до інформаційних ресурсів органів державної влади;
- зміни в системі накопичення статистичних показників для формування бази даних таких показників;
- удосконалення функціональних підсистем Єдиної автоматизованої інформаційної системи Держмитслужби для автоматизації діяльності;
- організація каналів зв'язку між митними управліннями різних рівнів із застосуванням сучасних технологій передачі даних;
- організація міжнародних каналів зв'язку для виконання угод про обмін інформацією;
- створення системи телефонного зв'язку та системи передачі відеозображення в межах відомчої телекомунікаційної мережі на основі сучасних технологічних рішень;
- оснащення митних органів новітніми засобами обробки та передачі інформації;
- створення сучасних локальних мереж у митних органах;
- комплексне впровадження криптографічного та технічного захисту інформації, ідентифікації та аутентифікації користувачів;
- захист інформації від несанкціонованого та неконтрольованого знання, модифікації, знищення, копіювання та поширення;
- обов'язкова автоматична реєстрація результатів ідентифікації та аутентифікації користувачів, результатів операцій з обробки інформації

користувача, спроб несанкціонованих дій з інформацією, позбавлення користувачів доступу до інформації та її обробки, результатів перевірки цілісності інформації. безпека;

- створення комплексних систем захисту інформації на базі типових рішень та ключового відомчого центру сертифікації Держмитслужби.

Комплексна багатофункціональна система «Електронна митниця» поєднує в собі інформаційно-телекомунікаційні технології та набір механізмів їх застосування. Ця система дає можливість підвищити якість митного регулювання та покращити митне адміністрування. Для підвищення ефективності даної системи необхідно вжити таких заходів:

- приєднання до загальноєвропейської транзитної системи в рамках Угоди про асоціацію з ЄС;

- приєднатися до процедури e-TIR;

- шукати та використовувати нові джерела попередньої інформації для усунення ризиків, у тому числі від іноземних митних адміністрацій та міжнародних транспортних організацій;

- розвиток інформаційного обміну з іншими державними органами України, насамперед – отримання дозволів в електронній формі;

- адекватна автоматизація спрощення митного оформлення (більша частина експорту, за відсутності зворотного зв'язку ASAUR, може бути оброблена повністю автоматично за 1-2 хвилини;

- запровадження інституту уповноважених економічних операторів;

- побудова інтегрованої електронної системи взаємодії з Держприкордонслужбою після відмови від застарілої системи «Аркан» або її радикальної модернізації в напрямку можливості інтеграції з онлайн-інформаційними системами Держмитслужби;

- збільшення створення електронних сервісів для бізнесу;

- зменшити вплив людського фактору на митне оформлення шляхом автоматизації процесів прийняття рішень, використання рандомізації персоналу між зонами митного оформлення та митних декларацій серед персоналу [21].

Забезпечення ефективності митного контролю спрямоване на співпрацю митних органів з іншими державними органами, що здійснюють контроль на державному кордоні, розробку нових систем захисту результатів митного оформлення, удосконалення митної безпеки та форм її заявка, підготовка проектів з митниці. розвиток існуючих систем митного контролю, аналіз форм і методів, а також заходи щодо підвищення їх ефективності.

Чинне митне законодавство повністю відповідає Кіотській конвенції в таких аспектах, як спільний контроль при перетині кордону, подання, оформлення та перевірка митних декларацій, перевірка товарів для ідентифікації, терміни подання декларацій, організація декларантів. , митні склади, складування. складів, оформлення міжнародних поштових відправлень, використання митного забезпечення.

Процедури, визначені АСАУР, часто мають загальний характер, вони не містять конкретного переліку акцій, відсоток акцій визначається як «факультативний». Це створює значні корупційні ризики для компаній і водночас звільняє посадову особу від відповідальності за наслідки незаконної затримки митного оформлення. Аналогічно, АСАУР передбачає виконання функцій максимального контролю під час декларування товарів у вибраному митному режимі, не передбачає можливості за певних умов здійснювати певний контроль після випуску в обраному митному режимі – у етап постмитного контролю та аудиту

На сьогодні існує ряд питань, вирішення яких дозволить максимально спростити процедури митного контролю, створити сприятливі умови для зовнішньої торгівлі, підвищити ефективність роботи митних органів щодо своєчасного виявлення та припинення митних правопорушень.

Обмежена кількість угод про взаємодопомогу та обмін інформацією з митними адміністраціями іноземних держав не прискорює митні процедури та скорочує терміни митного контролю, а також можливе виявлення митного шахрайства перед ввезенням товарів на митну територію України.

Підвищити рівень відповідальності за митні правопорушення, вчинені суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, та закріпити на законодавчому

рівні презумпцію невинуватості посадових осіб митних органів за правопорушення, вчинені суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності або за невиявлені під час спрощеного огляду товарів, дозволить уникнути непорозумінь, що виникають із інші державні органи, у тому числі правоохоронні. Порушення, які не були виявлені під час камеральної перевірки, можуть бути виявлені під час аудиту [45]

Однією з ключових умов ефективного митного контролю є незалежність та відсторонення митних органів від політики та груп, що представляють економічні інтереси певної групи людей. Ця умова є запорукою прозорого та ефективного митного контролю. З огляду на це, одним із головних завдань органів державної влади є гарантування митним органам цієї незалежності. Можна стверджувати, що митний контроль є одним із основних завдань, які покладаються на митні органи України.

Враховуючи актуальність і важливість удосконалення форм контролю у зовнішньоекономічній діяльності, його необхідно перевести на рівень інформаційно-аналітичних досліджень та підтримати навчання та подальший розвиток такої форми митного контролю, як митний аудит. Однією з найважливіших контрольних складових у діяльності митних органів має бути аналіз ризиків та управління на його основі.

Українські митні органи прагнуть до співпраці з учасниками зовнішньої торгівлі з метою покращення митного контролю шляхом спрощення та гармонізації відповідних процедур для забезпечення прозорості, узгодженості, логічності та передбачуваності діяльності суб'єктів зовнішньої торгівлі. У цьому контексті актуальним є посилення контрольної-перевірочної функції митних органів у напрямку виїзних документальних перевірок: постмитний аудит як сучасна форма митного контролю.

Створення ефективної та результативної служби пост-митного контролю й митного аудиту, що дозволить митниці виконувати свої завдання та одночасно сприяти законній торгівлі можливе при здійсненні таких заходів:

- розробка форм, стандартів та методів проведення митного

аудиту, визначення відповідальності за їх порушення;

– підготовка проекту змін до Митного кодексу України, що визначають підстави здійснювати пост-митний контроль імпортованих, експортних та інших операцій; інспектувати та перевіряти будь-яке місце, яке підлягає митному огляду; інспектувати та перевіряти записи, книги, документи та інші комерційні папери;

– підготовка проекту змін до Митного кодексу України обов'язки і права економічних операторів.

Одним із напрямків вдосконалення механізму організації митного контролю є вдосконалення технологічних схем митного контролю, який полягає у підвищенні ефективності процедур митного контролю, яке можливе при впровадженні(вдосконаленні) системи попереднього інформування територіальних органів Держмитслужби перевізниками про переміщення вантажів; запровадження автоматизованого оперативного обміну інформацією з митними органами іноземних держав; розвиток митного пост-аудиту в рамках проведення Держмитслужби перевірок; розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю.

Висновки до розділу 3

Заходи, спрямовані на підвищення митного контролю, доповнюють одне одного. У зв'язку з недоліками у формуванні технологічних схем можуть виникати такі недоліки в роботі працівників митних органів: помилки у складанні протоколів про порушення митних правил і відповідно відмова судових органів від відкриття справ з даного питання; недбалість огляду підконтрольних осіб в зв'язку з недосконалістю інформаційної бази та слабкого зв'язку з прикордонною службою; недосконале використання технічних засобів контролю по відношенню до осіб, товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон; порушення технологій митного оформлення, що тягне неухвалене ставлення до збереження службових та

особистих документів.

Отже, головним напрямком сучасної митної політики України повинно бути вдосконалення процедури митного контролю, яка полягатиме у повномасштабному впровадженні процедур електронного декларування, спрощенні процедур митного контролю, розвитку системи митного пост-аудиту, формуванні ефективних моделей управління митними ризиками.

ВИСНОВКИ

Скануючі системи використовуються як неінтрузивна технологія контролю, що дозволяє проводити перевірку товарів без зняття засобів забезпечення ідентифікації, накладених на транспортний засіб, без вивантаження і розпакування товарів, без розкриття вантажних місць та порушення їх цілісності за допомогою спеціального технічного обладнання та апаратури.

Результати застосування скануючих систем використовують для прийняття рішення щодо необхідності проведення посиленних заходів контролю: митного огляду товарів, вивантаження, розпакування товарів або пошук схованок в конструктивних елементах транспортних засобах, де можуть переміщуватися заборонені предмети.

Виявлення можливих порушень відбувається за рахунок аналізу оператором скануючої системи рентген зображення, а саме: аналіз кількості та фізичних властивостей товарів (органіка/не органіка), щільності та контурів товарів, наявності сторонніх вкладень у технічних та конструкційних порожнинах транспортних засобів та контейнерів, виявлення подвійних стінок та стороннього (не заводських) втручання, виявлення нетипових партій товарів та інше.

На сьогодні митницями використовуються скануючі системи стаціонарного та мобільного типу.

З грудня 2019 року у 7 пунктах пропуску для автомобільного сполучення «Ягодин» (зона діяльності Волинської митниці), «Краківець», «Рава-Руська», «Шегині» (зона діяльності Львівської митниці), «Ужгород», «Чоп» (зона діяльності Закарпатської митниці) та «Порубне» (зона діяльності Чернівецької митниці) у тестовому режимі використовуються комплексні скануючі системи стаціонарного типу для огляду товарів та транспортних засобів NUSTECH™ MB 1215LC (далі – скануюча система).

За 10 місяців 2021 року митницями проведено 129 387 сканувань, виявлено 5 666 аномалій, складено 64 протоколи про порушення митних правил.

Скануючими системами мобільного типу (Rapiscan Eagle M4507 (11 шт), Mobile Vacis (2 шт), ZBV (1 шт) облаштовані пункти пропуску, які знаходяться в зоні діяльності Одеської, Харківської, Волинської, Закарпатської та Львівської митниць. Пропускна спроможність таких систем суттєво нижча у порівнянні із стаціонарними, проте умови їх встановлення та використання значно простіші.

Також митницями у пунктах пропуску для контролю товарів та транспортних засобів використовуються вагові комплекси.

Забезпечення 100% зважування транспортних засобів, які переміщуються через пункт пропуску, дозволяє підвищити ефективність контролю цих транспортних засобів, товарів, що ними переміщуються та допомагає вести об'єктивний і достовірний облік даних про переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія за заг. ред. І. Г. Бережнюка. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. – 428 с. – (Митна справа в Україні. Том 21).
2. Батанова Л. О. Митний пост-аудит в Україні та проблемні аспекти його здійснення в сучасних умовах/ Л.О. Батанова // Lex Portus. – 2016. - №1. – С. 94-107. – Режим доступу http://nbuv.gov.ua/UJRN/LP_2016_1_10
3. Бейсенбаева А.К. Технические средства таможенного контроля : [учебник] / А.К. Бейсенбаева. - Алматы : Нур- пресс, 2006. - 98 с.
4. Бережнюк І. Г. Особливості застосування системи управління ризиками митними службами США та країн Європи / І. Г. Бережнюк, О. В. Джумурат, І. В. Несторишен // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – 2012.– № 2 (48). – С. 88–92.
5. Берзан А. А. Развитие методических основ постаможенного контроля : дис. канд. экон. наук : 08.00.05 / А. А. Берзан. – М., 2007. – 151 с
6. Білуха М.Т. Митний контроль: організація і методологія / М.Т. Білуха, Т.В. Микитенко // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право) – 2014. – № 1(64). – С. 181–187.
7. Бурзан О.П. Аналіз ефективності процедур митного контролю / О.П. Бурзан, Н.С. Ситник // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – С. 115-118.
8. Бухвальд Э., Словацкая Н., Лазаренко С. Макроаспекты экономической безопасности: факторы, критерии и показатели // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С.25-44.
9. Вакульчик О. М. Використання досвіду ЄС в побудові системи законодавчого та методичного забезпечення митного постаудиту в Україні / О. М. Вакульчик, Т. С. Єдинак, О. О. Книшек // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – 2013. – № 2 (50). – С. 11–23.
10. Вакульчик О. М. Європейський досвід оцінки результатів впровадження системи спрощеного митного контролю та якості митного аудиту / О. М.

- Вакульчик, Т. С. Єдинак, К. С. Костюченко // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – 2012. – № 1 (47). – С. 10–17.
11. Васильєва В. Г. Сучасний стан та напрямки розвитку аудиту митної вартості товарів / В. Г. Васильєва, Н. М. Татаренко // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – 2012. – № 2 (48). – С. 33–35.
 12. Войтов С. Г. Сучасна зумовленість та проблеми становлення національної системи митного пост-аудиту // Формування системи митного аудиту України: матеріали науково-практичного семінару. – Хмельницький: Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2013. – С. 38–41.
 13. Войтов С. Г. Сучасна зумовленість та проблеми становлення національної системи митного постаудиту / С. Г. Войтов // Формування системи митного аудиту України : матеріали наук.-практ. семінару. – Хмельницький : Державний науководослідний інститут митної справи, 2013. – С. 35–39.
 14. Годованець О.В. Концептуальні основи функціонування системи управління ризиками митного контролю в Україні / О.В.Годованець // Вісник ОНУ імені І.І.Мечникова. – 2015. – С.222-227.
 15. Губа М.О. Місце і роль митного оподаткування в системі економічної безпеки держави / М. О. Губа // Економіка, фінанси, право. — 2012. — №11. — С. 23-26.
 16. Гуцул І.А. Особливості боротьби з митними правопорушеннями в Україні / І.А. Гуцул // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2012. – № 24 (II). – С. 15-21.
 17. Дейниченко Г. В. Технічні засоби митного контролю : навч. посібник у структурно-логічних схемах [Електронний ресурс] / Г. В. Дейниченко, Н. О. Афукова, Д. В. Дмитревський. – Х. : ХДУХТ, 2015.
 18. Державне управління: теорія й практика / За заг. ред. д-ра юрид. наук, професора В.Б. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 432 с..
 19. Довідка щодо стану боротьби з митними правопорушеннями упродовж 2016 року. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/borotba-z->

ekonomichnoyu-zlochinnisty-ta/informatsiya-pro-vjittya-zahodiv-schodo-bo/298097.html.

20. Електронна митниця – сучасний стан та перспективи розвитку, Київ, 2015р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.mdoffice.com.ua/pdf/elektronna_mitnicja_d5_1512250923.pdf
21. Єдинак Т. С. Проблеми визначення ефективності митного пост-аудиту // Формування системи митного аудиту України: матеріали науково-практичного семінару. – Хмельницький: Державний науково-дослідний інститут митної справи, 2013. – С. 12–14.
22. Ємченко І.В., Закусілов А.П. Методи і технічні засоби митного контролю : [підручник] / І.В. Ємченко, А.П. Закусілов. - К. : Центр учбової літератури, 2007. - 432 с.
23. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2016 рік: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/files/199244.pdf>.
24. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2015 рік: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/files/131201.pdf>
25. Зотов П. Контроль за переміщенням товарів між митницями / П. Зотов, В. Тимошенко // Вісник. Право знати все про податки і збори. –2015. –№ 24. – С. 9-10.
26. Івашова Л.М. Основи митного пост аудиту [Текст] : навч. посіб. / Івашова Л.М., Єдинак Т.С., Єдинак В.Ю. ; вступне слово д.е.н. Пашка П.В. – Дніпропетровськ : АМСУ, 2011. – 200 с
27. Інформаційні технології в управлінні ризиками зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/MicroCAD/2014/S16/p166-p166.pdf>
28. Каленський М. Митний контроль у системі фінансового контролю в Україні / М. Каленський // Вісник Академії митної служби України. – 2010. – №2. – С. 3-9.

29. Квеліашвілі І. Гармонізація національної митної політики з міжнародними нормами і стандартами в митній сфері / І. Квеліашвілі // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – Вип. 1. – С. 74-80.
30. Коломоєць Т.О. Державно-правовий примус у митній справі: орієнтири сучасного дослідження / Т.О.Коломоєць // Митна справа. – 2011. – №1. – С. 28 - 33.
31. Комаров О.В. Світова та європейська практика з реалізації механізмів управління кордонами та адміністрування ризиків у митній галузі в контексті гарантування державної безпеки / О.В. Комаров // Вісник АСМУ. Серія «Державне управління». – 2013. – № 2(9). – С. 174.
32. Копцева Л. О. Вплив міжнародних правил на законодавство України щодо митного аудиту / Л. О. Копцева // Митна справа. – №4 (70). – С. 62-71.
33. Корнева Т.М. Митний контроль в Україні: організаційно-правові питання: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право й процес; фінансове право; інформаційне право» / Т.В.Корнева. – Київ, 2003. – 16 с.
34. Коросташова І.М. Контрольна діяльність як основна складова компетенції митних органів / І.М.Коросташова // Митна справа.– 2010. – №1.– С.43-47.
35. Коросташова І.М. Організаційний механізм здійснення контрольних функцій у митній службі України / І.М. Корсташова // Митна справа. – 2011. – №2. – С. 25-33.
36. Луцик А. І. Митна політика України – стимулятор економіки в умовах інтеграційних процесів / А. І. Луцик // Економічний аналіз. – № 7. – 2014.
37. Мазур А.В. Митний контроль в Україні: організаційно-правові питання: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук: 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право й процес; фінансове право; інформаційне право» / А.В. Мазур. – Харків, 2004. – 22с..

38. Меланин В. ИДК: ефективність і безпеку / В. Меланин [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://old.morvesti.rU/slog/mpr-ari/2006/2/2.asp>
39. Митна справа: навч. посібник [у 3 томах] / [за ред. Войцешука А.Д.]. – К. : Вид-во ТОВ ВД „Мануфактура”, 2006. – [Т. 3]. – 412 с.
40. Митний кодекс Європейського Союзу / Комітет Верховної Ради України з питань фінансів, банківської, діяльності, податкової та митної політики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kompmp.rada.gov.ua/kompmp/control/uk/doccatalog/list?currDir=47240>
41. Митний кодекс України (від 13 березня 2012 року № 4495-VI). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
42. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція), затверджена Радою митного співробітництва 18.05.1973 р. у редакції Брюссельського Протоколу 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643
43. Науменко О.Д. Роль митного контролю у забезпеченні фіскальної функції митних органів / О.Д. Науменко, М.О. Коніна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2016. – С.133-136.
44. Недобега О. О. Митна безпека як складова економічної безпеки держави [Електронний ресурс] / О. О. Недобега, М. І. Кулешина. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/ejournals/Nvdu/2013_9/ek/13nooebu_ua.pdf.
45. Новосад І.В. Митна безпека як важлива складова економічної безпеки держави [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3758/1/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B0%D0%B4%20%D0%86..pdf>
46. Основні завдання та функції управління організації митного контролю [Електронний ресурс] // Державна фіскальна служба України – Режим доступу: <http://lv.sfs.gov.ua/okremi-storinki/struktura/132906.html>.
47. Пашко П.В. Митна безпека: монографія / П. В. Пашко. — Одеса: АТ «Пласке», 2009. — 628 с

48. Педяк Ю. В. Способи удосконалення митних процедур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/pedyak-yu-v-sposobi-udokonallynya-mitnih-protsedur/3207>.
49. Передовая практика на пунктах пересечения границы: содействие торговле и транспорту [Электронный ресурс]. - Режим доступу : <http://www.osce.org/ru/eea/99872>
50. Пристай М.М. Суть та значення митного контролю [Текст] / М.М.Пристай // Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів : зб. тез доп. Х Ювіл. всеукр. наук.-практ. студ.конф. [м. Тернопіль, 31.03.2017 р.] / редкол. : А. І. Крисоватий, О.М.Десятнюк, А. І. Луцик [та ін.] ; відп. ред. А. І. Луцик. - Тернопіль : ТНЕУ, 2017. - С. 96-97.
51. Про затвердження Порядку використання, забезпечення та обліку технічних засобів митного контролю в митницях ДФС : Наказ ДФС від 28.07.2015 № 541. - Доступ з інформ.- правової системи «ЛІГА-ЗАКОН».
52. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю: наказ Міністерства фінансів України від 31.07.2015 № 684. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15>
53. Рабінович П. Імплементация міжнародних договорів в Україні та гармонізація з ними національного законодавства (деякі загальнотеоретичні аспекти) / П.Рабінович, Н.Раданович // Вісник Академії правових наук України. – 2011. – №1. – С. 15-26.
54. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. / [О. Гребельник, О. Донченко, Т. Мельник, Л. Серова, І. Софіщенко, Т. Чаюн]; [За ред. А.А.Мазаракі]. – К.: КНТЕУ, 2006. – 280 с.
55. Румянцев А.П., Румянцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність: навчальний посібник / А.П.Румянцев, Н.С.Румянцева. – [навчальне видання]. – К.: ЦНЛ, 2004. – 384 с

56. Теория и практика применения технических средств таможенного контроля : [учебник] / Под общ. ред. Ю.В. Малышенко. - М., 2006. - 524 с.
57. Технічні засоби митного контролю : [навч. посіб.] / За заг. ред. А.Д. Войцещука. - Хмельницький : Інтрада, 2012. - 297 с.
58. Типова технологія митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів. – Збірник „Митне законодавство України” – К.: Факт, 2007. – 158 с.
59. Типова технологія митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів. – Збірник „Митне законодавство України” – К.: Факт, 2007. – 158 с.
60. Типові норми оснащення підрозділів митних органів технічними засобами митного контролю : Наказ Держмитслужби від 26.01.2005 № 45, редакція від 04.06.2008 № 605; від 01.02.2011 № 68. - Доступ із інформ.-правової системи «ЛІГА-ЗАКОН».
61. Третяк В.В., Гордієнко Т.М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2010/3.pdf
62. Управління ризиками у митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика : [монографія] / За заг. ред. І.Г.Бережнюка. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. – 228 с.
63. Устройствен правилник на Агенция «Митници» (Статут Митної агенції Болгарії) от 08.11.2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.customs.bg/bg/page/234>.
64. Формування системи митного аудиту в Україні : монографія / О. М. Вакульчик, І. Г. Бережнюк, П. В. Пашко та ін.; за заг. ред. О.М. Вакульчик. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2014. – 208 с. – (Митна справа в Україні. Т.25).
65. Фоторепортаж про Мобильный инспекционно-досмотровый комплекс в порту Восточный [Электронный ресурс]. -
66. Харкавий М. Митний пост-аудит : зарубіжний досвід та вітчизняна практика / М. Харкавий // Світ фінансів. – 2013. – № 3. – С. 118–125.

67. Харкавий М.О. Митний пост-аудит в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку: дис. - канд. економ. наук : 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Микола Олександрович Харкавий. – Тернопіль, 2015. – 229 с.
68. Экономическая безопасность Украины в условиях рыночных трансформационных процессов: монография / Под общей редакцией проф. В.Г. Ткаченко и проф. В.И. Богачева. — Ровеньки, 2007. — 330 с.
69. Ярмакі Х.П. Контроль та нагляд в діяльності митних органів України / Х.П. Ярмакі // Митна справа. – 2011. – № 4. – С. 32-35.
70. Container Security Initiative Ports [Electronic resource]. - Available from : <http://www.dhs.gov/container-security-initiative-ports>
71. Ensuring Peoples' Security and Safety [Electronic resource]. - Available from : <http://www.customs.go.jp/zeikan/pamphlet/report/pdiyreport002e.pdf>
72. Impact Assessments and Industrial Competitiveness - ERP. Pillar 6: The 100% Container Scanning Legislation - an analysis of waiting lines and economic costs [Electronic resource]. - Available from : <http://www.ecorys.com/sites>
73. US Seaports: More Risk than Airports [Electronic resource]. - Available from : <http://usgovinfo.about.com/library/weekly/aa031102a.htm>

КЛАСИФІКАЦІЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ МИТНОГО КОНТРОЛЮ

